

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlvn. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Cap. IX. De hominibus, qui hanc Basilicam fabricis exornarunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

ante confessionem; super quas. Capitulos, A pario marmore collocavit ex quo conijcio nihil aliud esse, nisi maximæ Aræ ciborium, quod ante illud, quod in præsentia cernimus, constructum erat. Restituit itidem Presbyterium varijs marmoribus adornans. & ad rei confirmationem Anastasium adducemus: Præterea idem Pontifex divina inspiratione pulsatus Ecclesiam sanctæ Mariæ Domine nostræ ad Præsepe cernens tali modo constructam, ut post sedem Pontificis mulieres ad sacra Missarum solemnia stantes, propè assistere iuxta Pontificem viderentur: ita ut si quid colloqui Pontifex cum sibi assistentibus voluisset, ex propinqua valde mulierum frequentia, nequam eis sine illarum interuentione liceret: largum ibidem locum inesse, in quem sedem mutare valeret, cerneret, dato operis studio sedem inferius postitam, sursum ponere fecit, ut in eo facilius Domino preces effundere posset: & ornauit marmoribus, & scalas fecit, quibus ad eam ascenderetur, & pavementum pretiosis marmoribus strauit, erexitque sex columnas purpurei coloris ante confessionem sacri Altaris, super quas candidi marmoris trabes posuit, purpureis dextra, leuaque marmoribus nectens, illas celaturis satis commode decorauit.

Neque sanè Gregorius Vndecimus à prædecessoribus abfuit, cuius est indicium, quia Auenione rediens, Turrim Campanarum, erexit, quæ hodie cernitur, & ex insignibus marmoreis in pluribus illius partibus variè expressis deprehenditur.

Hi etià duo generosi Equites ex Illustrissima olim Paparonum familia, hodie verò, ut creditur, Matthæia, vnus Scotus nomine; alter verò filius Ioannes erga hanc Basilicam maximam pietatem ostenderunt, quod pavementum testatur pluribus historijs ex opere tessellato, horum munificentia constructum. De qua re amplum testimonium adest eorum effigies equo super innixa, armis decorata, & signa manibus gestans, apud quos hæc verba notantur: SCOTVS PAPANONE, IOANNES PAPANONE EIVS FILIVS. Qui Eugenij Papæ temporibus vixerunt. Panuinus: Pavimentum Basilicæ vermiculatū fecerunt duo nobiles Ciues Romani, Scotus, & Ioan. ipsius filius Papanones ante annos quadringentos, tempore eiusdè Eugenij Tertij Papæ.

Duo Pergulæ, quæ Gregor. XIII. Pontifice in medio Basilicæ cernebantur, similes illarum sancti Laurentij extra muros; in quarum altera olim Euangelium (in altera Epistolam decantabant) etiam ipsæ ex porphyreticis, & alijs marmoribus constructæ erant;

immò (si nonnullis credimus) ab Alexandro Tertio à fundamentis innouatæ, velut eius nomine cōprobatur in harum vna impresso, & Onuphrius affirmat: *Pulpita in medio Ecclesie lapidea varijs marmoribus porphyreticis viridibus, lacedemonijs ornata pro Epistola, & Euangelio decantandis, Alexan. III. Senensis fabricauit.* Et hæc circa annum 1160. extitere, Gregor. XIII. & Sixtus V. Pont. abstulit.

De sept. Eccl. Pomp. Vgon. de Station. pag. 67. Ciaccon. in vita Alexan. ij. qui ad summū Pontificatū assumptus fuit. anno 1159. mens Septembris.

Huius Basilicæ Tribuna ex musiuo opere pulcherrimè refulget, nec solum in anteriori, sed etiam exteriori parte pluribus figuris exornata, vel à Nicolao Papa Quarto, vel à Iacobo Cardinali Columna, mādato eiusdem Pontificis. Quod ex musiuus carminibus penè erosif cōijcimus ab huius tribunæ dextra.

QVARTVS PAPA FVIT NICOLAVS VIRGINIS ÆDEM HANC LAPSAM REFECIT, FITQ; VETVSTA NOVA. PATER APOSTOLICVM SERVE ET FRANCISCVS ALVMNVM PROTEGAT OMNIPOTENS MATRE ROGANTE BEET.

In medio Tribunæ in maiestatis throno Saluator cernitur, gloriosam Virginem coronans, & pedibus Sol, atque Luna substant, multiq; Angeli vndiq; sustentant, & à dextra sanctus Franciscus vnà cum sanctis Petro, & Paulo adest, sub quibus Nicolaus Pontifex cernitur genibus flexis; quorum nomina musiuo expressa leguntur. A læua ad horum rectum, secus Petrum Cardinalem Columnam est sanctus Ioannes Baptista, ad quem sequitur sanctus Ioannes Euangelista, & vtrumque sanctus Antonius de Padua, velut ex nominibus eodem modo impressis. Qui omnes vel palmis iunctis, vel alio pacto respiciunt, atque Saluatorem, & Deiparam Virginem adorant. Post hos vtrinque arbor se attollit, cuius propagines ad cacumina copulantur pluribus folijs, ac auibus ad pulchritudinem resplendens, & Tribunam musiuo, & pretioso opere replens. sub Sanctorum pedibus, atque throno hæc verba leguntur:

MARIA. VIRGO. ASSVMPTA. AD. ETHEREVM. THALAMVM. IN. QVO. REX. REGVM. STELLATO. SEDET. SOLIO. EXALTATA. EST. SANCTA. DEI. GENITRIX. SVPER. CHOROS. ANGELORVM. AD. CÆLESTIA. REGNA.

H 3 Sub

Anast. Omphr. & Plat. in vita Palæstis Bar. tom. 9. ad ann. 824. ubi legitur ad Pont. assumptus anno 817. 5. Cal. Februar. obisse prid. idus Maij anno vti. Mens 3. die 16. sui Pontif.

Ciacco & Panu. in vita Gregor. Vndecimi.

Sub coronide itidem polito musiuo mater Dei in medio apparet, dum ex hac vita migrat ab Apostolis, vnà cum Angelis circumdata, & Saluator animam in caelum portat. Quo loco etiam quidam Sancti in aere simul cum Angelis apparent. A dextro latere, Christi natiuitas adest, gloriosa Virgo humi iacens, & Angelorum miriades ouantium. Quam picturam haud dissimilem credo ab eo, quod sanctus Cyprianus affirmat. Consuetudinem sequens, ut legi satisfaceret, quasi cum alijs mulieribus esset ei in hoc opere ratio similis (hoc est in opere partus Domini) diebus designatis recubuit, & depositi oneris lassitudinem professa, oblata quieti paruit, & in diebus separationis non se à thoro Ioseph, qui eam nunquam tetigit, sed ab ingressu Templi, & ceteris quae lex prohibebat continuit. Ad Tribunae terminum etiam musiuo opere eximie laborato Beatae Virginis Annunciatio renidet, cuius latere transacto, in facie, quae Crucem constituit, sanctus Hieronymus cernitur libro aperto praedicans, & scripturam declarans, Cardinalis habitu, atque ornamentis, quibus ea tempestate incedebant. ex quo munitur, quod aliqui Patres asseruerunt, nimirum sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem extitisse, velut praclare Ciaccon. Hoc eodem tempore sanctus Hieronymus à Damaso Papa Presbyter Cardinalis creatur, tituli sanctae Anastasiae ad Platinas, deinde sancti Laurentij in Damaso, non à se Basilicae condite, iuxta Theatrum Pompeianum. Quod autem fuerit Presbyter Cardinalis creatus, consensit Cyrillus Hierosolymitan. Episcopus scribens ad Augustinum de vita sancti Hieronymi. Et Eusebius Cremonensis discipulus sancti Hieronymi scribens ad Theodorum Senatorem Romanum, & ad Damasum Episcopum Portuensem. Sanctus item Petronius Episcopus Bononiensis, qui floruit anno Christi 440. in tractatu Apophtegmatum selectorum Sanctorum Patrum, qui coeuis san-

De Christi opor-
tibus serm. de
Natiuitate.

In vita Dama-
si Papa primi.
Dinus Hieron.
S. R. E. Card.

A Eto Hieronymo fuit, ut ipse qui ex hac vita mi-
grauit anno 472. Sanctus etiam Augustinus
in sermone vigesimoquinto, ad Eremitas, vel
cuiuscunque Auctoris antiqui ille sit, & omnes
ferme recentiores idem testantur, quos longum
esset recensere, inter quos est Nicolaus Quartus
Pontifex Romanus, qui sanctum Hieronymum
habitu Cardinalitio, qualis erat sua aetate, opere
vermiculato fecit exprimi, ad Paulam, & Eu-
stochium sermonem faciens. Accedit quod à Pau-
lino Episcopo creatus Presbyter tertio anno Antio-
chie trigesimo nono. Romae creatus itidem Presby-
ter, nequirit fieri nisi Romae Presbyter Cardina-
lis crearetur: nam non potest idem creati Romae,
& Antiochie Presbyter, nisi alter titulus Presby-
terij suis ordinis, alter dignitatis; cuius rei ar-
gumentum nos peculiari libello edito, latissime,
& copiose tractauimus, & comprobauimus Hiero-
nymi Cardinalitium, Presbyteratum.

A sinistro latere inter binas fenestras Ma-
gi notantur, munera Christo Saluatori offe-
rentes: atque prope illud Saluatoris historia
cernitur, dum Simeoni offerunt, & sancta
Ecclesia Virginis Purificati onem vocat. In
medio, dum Tribunam terminat, Sanctus
Matthias cernitur Hebraeis praedicans. . . .
Quod opus anno 1295. est constructum.
Sic in angulo à sinistra: ANNO DOMINI
M. C C. X C V. Et à sinistra Pictoris
nomen legitur: IACOBVS TORRITI
PICTOR HOC OPVS MOSAICEN
FECIT. Et in Archiuio reperimus Iaco-
bum Cardinalem Columnam non solum
in interiori, sed etiam exteriori parte varijs
historijs Tribunam ornasse ad gloriosam

Virginem spectantibus: Tribunam ma-
iorem, cui superest ornatus musiuus
in honorem Assumptionis
Beatissimae Virginis,
solum Iacobum fe-
cisse inspicimus.

Matth. cap. 2.

De hoc Iacobus
Goulet. 1. 1. 1.
F. 101. 1. 1. 1.
Card. Sordani
martyr. 1. 1. 1.
Episcopus Sordani
in vita Nicolai
& dicitur
Papam creasse
anno 1288. 1. 1.
Caf. Mart. 1. 1.
anno 1272. 1. 1.
die non. April.
1272. Roma in
Patriarch. 1. 1. 1.
ria Maior. an.
a. sui Pontificat.
mens. 1. die 14.
Imperatore Ro-
mano. 1. 1. 1.
1272. 1. 1. 1.

XPISTVS EPISCOPVS PLEBI DEI

Mantua

De Lucilio
 Copley in
 Fyris pag.
 Card. Sicut
 mensur. in
 Pagan. Gie
 in vna Pila
 et dicitur
 Paganus
 anno 1181
 Cal. 1000
 anno 1170
 die non. 20
 obijt. Sicut
 Paganus in
 Pila Mantua
 a. 1610
 anno 1. 11
 Imperator
 a. 1610
 a. 1610

Scala mensurarum desumpta ex linea paralela inter + + +

Scala dimensionum desumpta ex linea inter + + +

PROSPECTVS TESTVDINIS INTERIOR LIBERIANÆ BASILICÆ CVM MVSIQV OPERE PERFECTIS

92 BASILICAE S. MARIAE MAIORIS

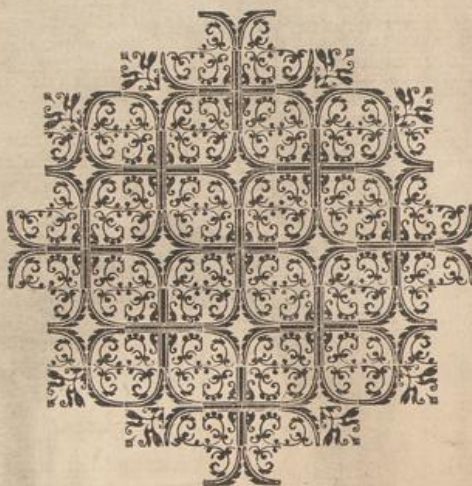
Pavimentum quoque proculdubio idem A
 construit: quod tum ex eo conijcitur, quia
 illorum temporum modum redolet, tum
 quoque ex alijs indicijs apparet: in quo ipse
 quiescit.

Arae maximae Ciborium Cardinalis Ro-
 thomagensis faciendum curavit. Sic infi-
 gnia declarant, quatuor Ciborij lateribus su-
 per columnarum capitulis, quae illud sub-
 stentant. id variae historiae pario marmore

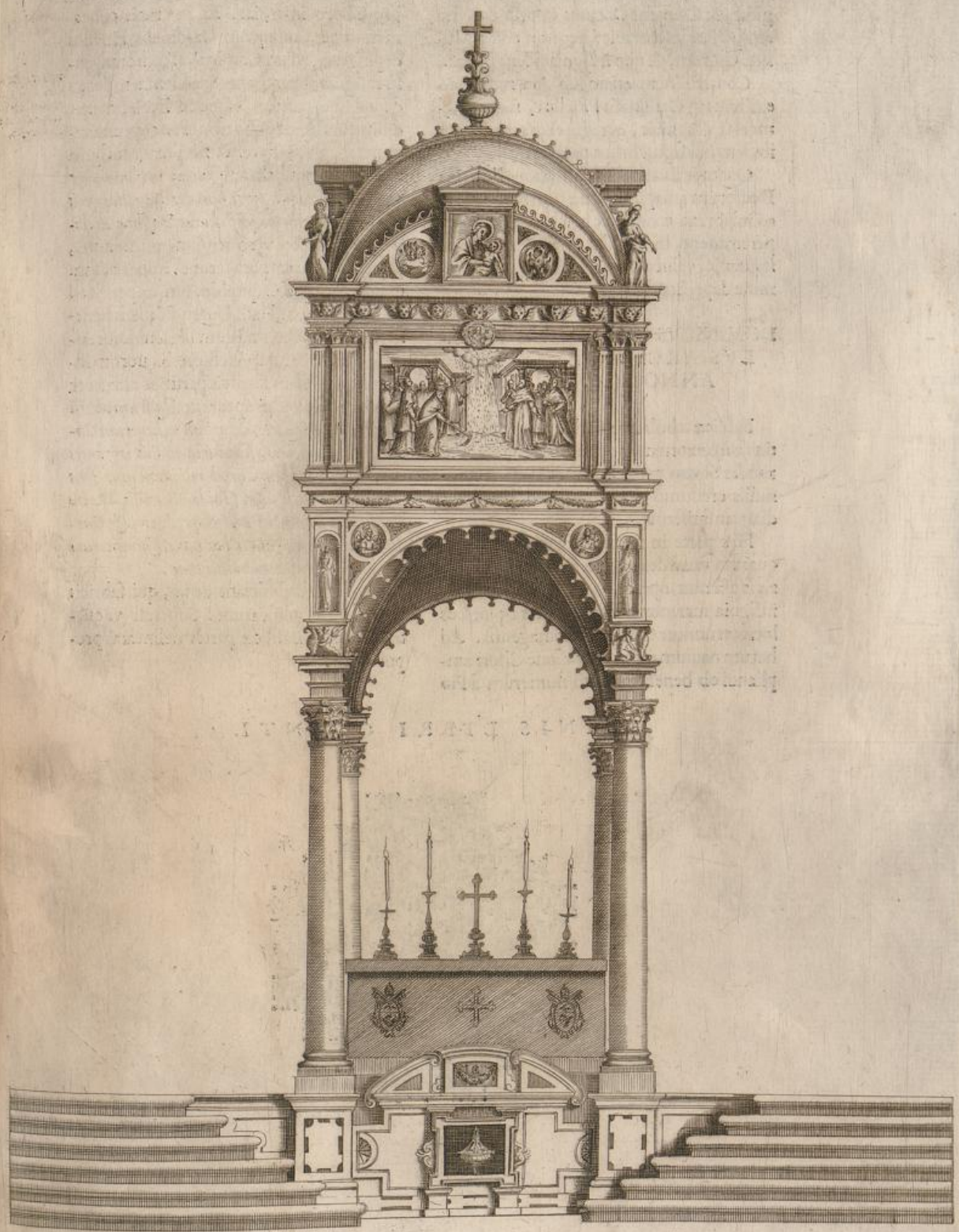
infulpta, atque aurum exornant. In cuius
 fronte sub Deipara, niuis miraculum reni-
 det; quam historiam pariter auctor innomi-
 natus aduertit: *Cardinalis Rothoma-
 gensis Ciborium super Altare ma-
 ius, atque Altare sancti
 Hieronymi con-
 struxit.*

*Ornati. de Clav.
 in vita. cap. 4.*

✱

A leua

Scale palmorum 1.0 2.0

PARIS

A laeva huius Altaris Basilicæ organum se ostentat, à Sixto Papa Quarto concinnatum, quod ex insignibus marmoreis colligitur, & Clemens Octauus Pontifex nostra tempestate instaurauit: nec non etiam Musicæ chorum, de quo insignia fidem præbent.

Confessionem etiam sub Ara maxima existentem Cardinalis Pinellus, nostra memoria instaurauit, egregiè exornans, dum ibidem sibi sepulchrum pararet.

Quatuor Euangelistarum, atque Ecclesiæ Doctorum imagines, quæ in crucis fornice ad maiorem arcum, & in chori medio supererminent, itidem Cardinalis Pinellus instaurauit, velut ab insignibus depictis, & nomine deprehendimus.

DOMINICVS CARDINALIS PINELLVS
ARCHIPRESBYTER,
ANNO M. D. XCIX.

Basilicæ tabulatum Cælestinus Papa Tertius auro exornare, ac ditare incæpit, & Alexander Sextus perfecit (& quidem si nonnullis credimus) ex primo auro, quod Indicæ transmiserint.

Hac parte in minores naues pergimus; quarum vna à dextris, altera à sinistris maioris se efferunt, opere concamerato; in quibus insignia marmorea auro decorata pluribus locis cernuntur Card. Rothomagensis. Ad harum nauium caput, occasione Chori ampliandi ob beneficiatorum numerum à Pio

A Quarto auctum, crux, quæ per Chorum penetrabat, & ad paruas ianuas pertingebat, fuit obstructa, velut hodie cernimus, cum pro Choro inferuiat. Et in crucis concameratione, antequam Cardinalis Pinellus depingeret, etiam Cardinalis Rothomagensis insignia apparebant: & eodem tempore denuò duos parietes vsque ad Ecclesiæ medium construxit, quo minores concamerationes magis perstarent: sic præter insignia manuscriptum habet: *Crucem mediam, &*

B *naues ab vtraque parte minores lateritias fecit Cardinalis Rothomagensis huius Basilicæ Archipresbyter. Postea verò nauium dimidium, velut casus & tempora ferunt, imperfectum mansit. Quare Capitulum suis impensis ad exitum perduxit, Pauli Quarti Põtificis beneficentia adiuncta, vnà cum illa Guidonis Ascianij Sfortiæ Basilicæ Archipresb. quorum insignia quibusdam fornices partibus affixa cernuntur, & his verbis apparent: *Quarum altera**

C *sedente Paulo Quarto, collapsam restituerunt Canonici illius temporis, scuta tria millia erogantes in eius reparationem. quod reliquum fuit fecit Paulus Quartus, & Guido Ascianus Sfortia Cardinalis Camerarius Archipresbyter; & Cardinalis extant insignia in hac nauis, Canonicoꝝ verò nullum extat monumentum.*

Atque hæc sufficiant de ijs, qui fabricis Ecclesiam amplificarunt. Superest vt quatuor internas Basilicæ partes delineatas proponamus.

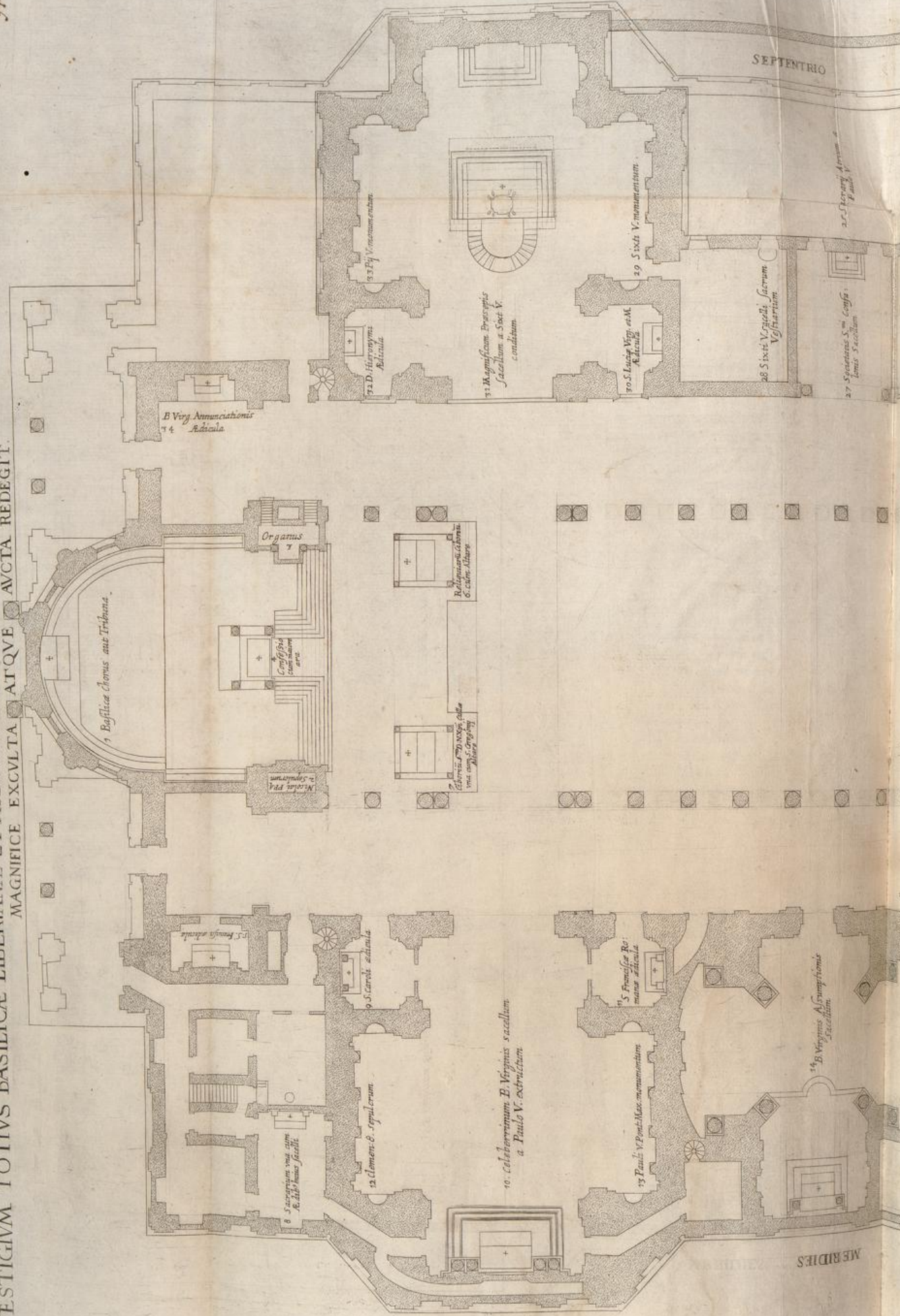
Vide Orap. in
vna Sixti Põp
Quarti, ubi lo
quitur de Card.
Rothomagen.

FINIS LIBRI QVINTI.

Vide Ordo
vite dicitur
Quam
pater dicit
Zachary

VESTIGIUM TOTIVS BASILICAE LIBERIANAE ET APPOSITORVM AEDIFICIORVM EA FORMA IN QVAM PAVLVS V. PONT. MAX. OCCIDENS MAGNIFICE EXCVLTA ATQVE AVCTA REDEGIT.

1 Basilicae clonus ante Tribunal.

Confessio

Organus

12. clonus. S. sepulcrum.

9. S. Petri altaria.

10. S. Petri monumentum. B. Virginis sacellum a Paulo V. extructum.

13. S. Petri monumentum.

15. S. Petri altaria.

14. B. Virginis Assumptionis sacellum.

B. Virg. Annunciationis 74. Adicula.

72. D. Hieronymi Adicula.

71. Magnificum Praeceptis sacellum a Sixto V. conditum.

70. S. Luciae Virg. altaria.

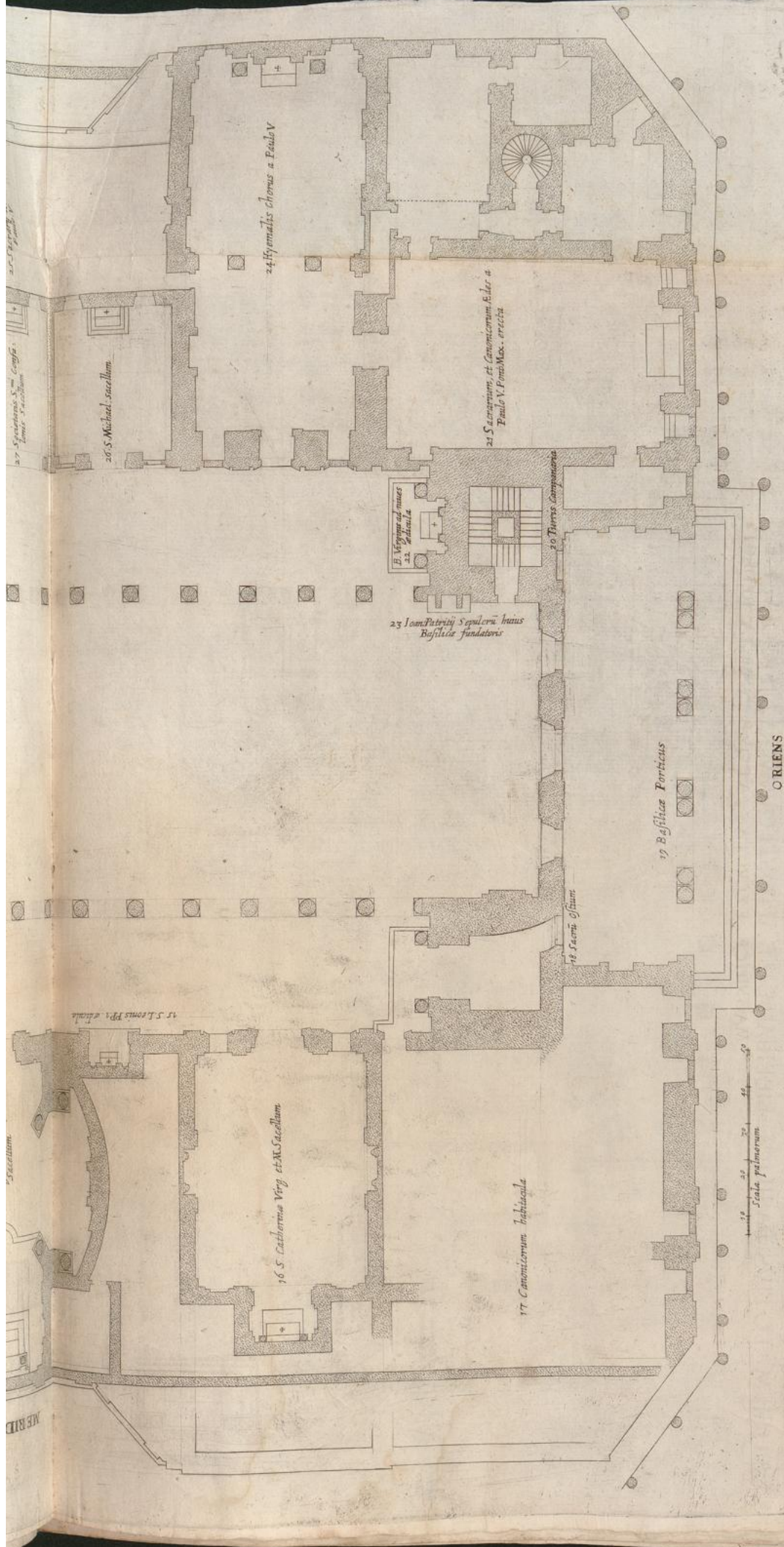
29. Sixti monumentum.

28. Sixti V. sacellum.

27. Sixti V. sacellum.

SEPTENTRIO

MEDIETAS

O RIENS

18 Scala palmierum

19 Basilica Porticus

18 Scam. Ostrum

23 Iam. Patricij Sepulcrum huius Basilicae fundatoris

17 Canoniarum habitacula

16 S. Catharinae Virg. et M. Sacellum

15 S. Leonis Pp. et d. Sacellum

20 S. Michael. sacellum

21 Sacrarum et Canoniarum Atrium a Paulo V. Pont. Max. erectum

24 Symonides chorus a Paulo V

25 S. Petrus

26 S. Petrus

Sacellum

MERID

DOMINICVS
S. DE CAPO
DINCLAVO
ARCHIEPISCO
SVE. ORDINA
VIT. AN. DI
MENSILI

10
Scala mensuræ adsumpta ex linea parallelâ inter. et +

10
Diminutioni Scala adsumpta ex linea inter + et +

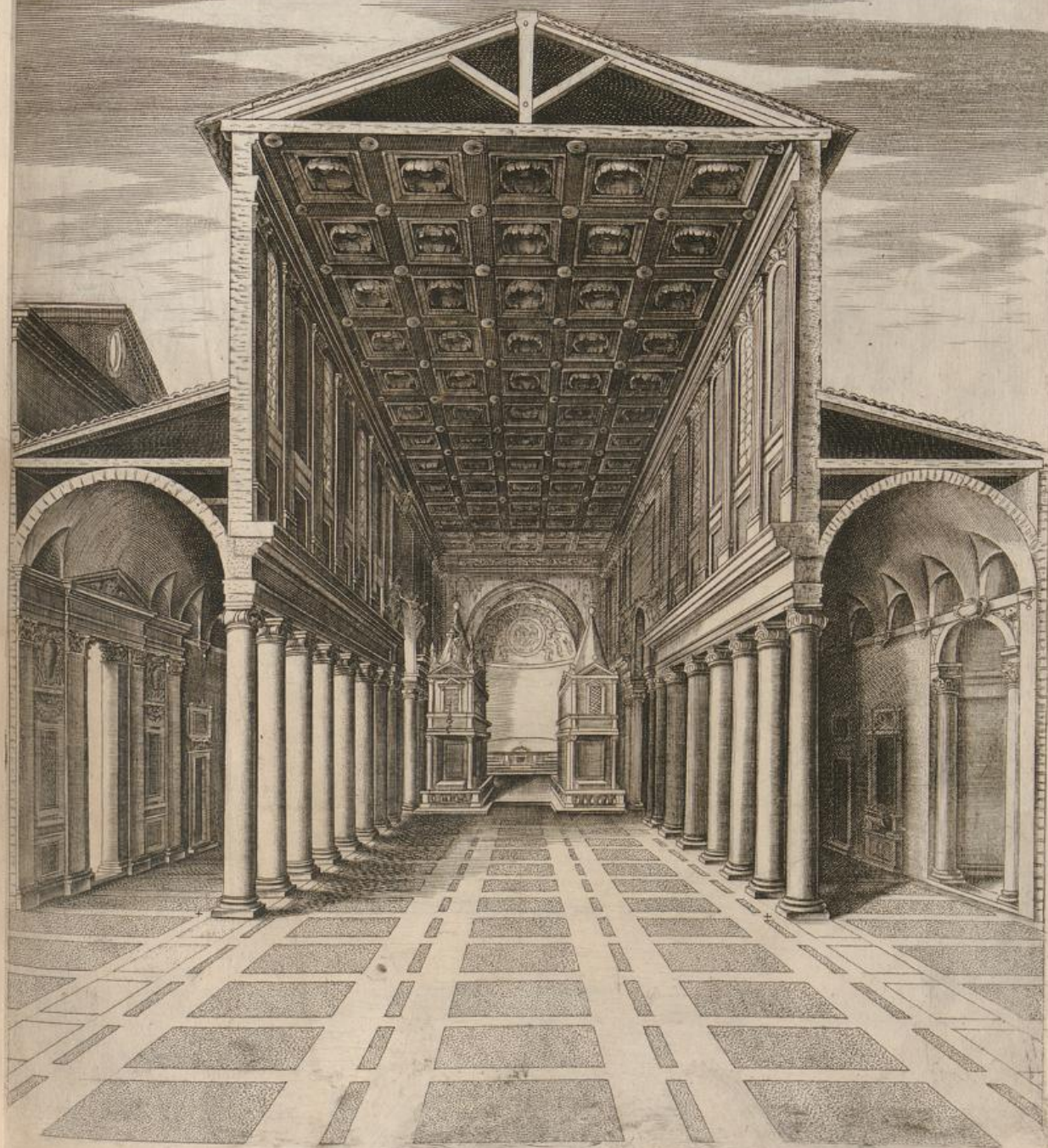

Scala mensurarum desumpta ex linea paralela inter * et *

Scala dimensionum desumpta ex linea inter * et *

I

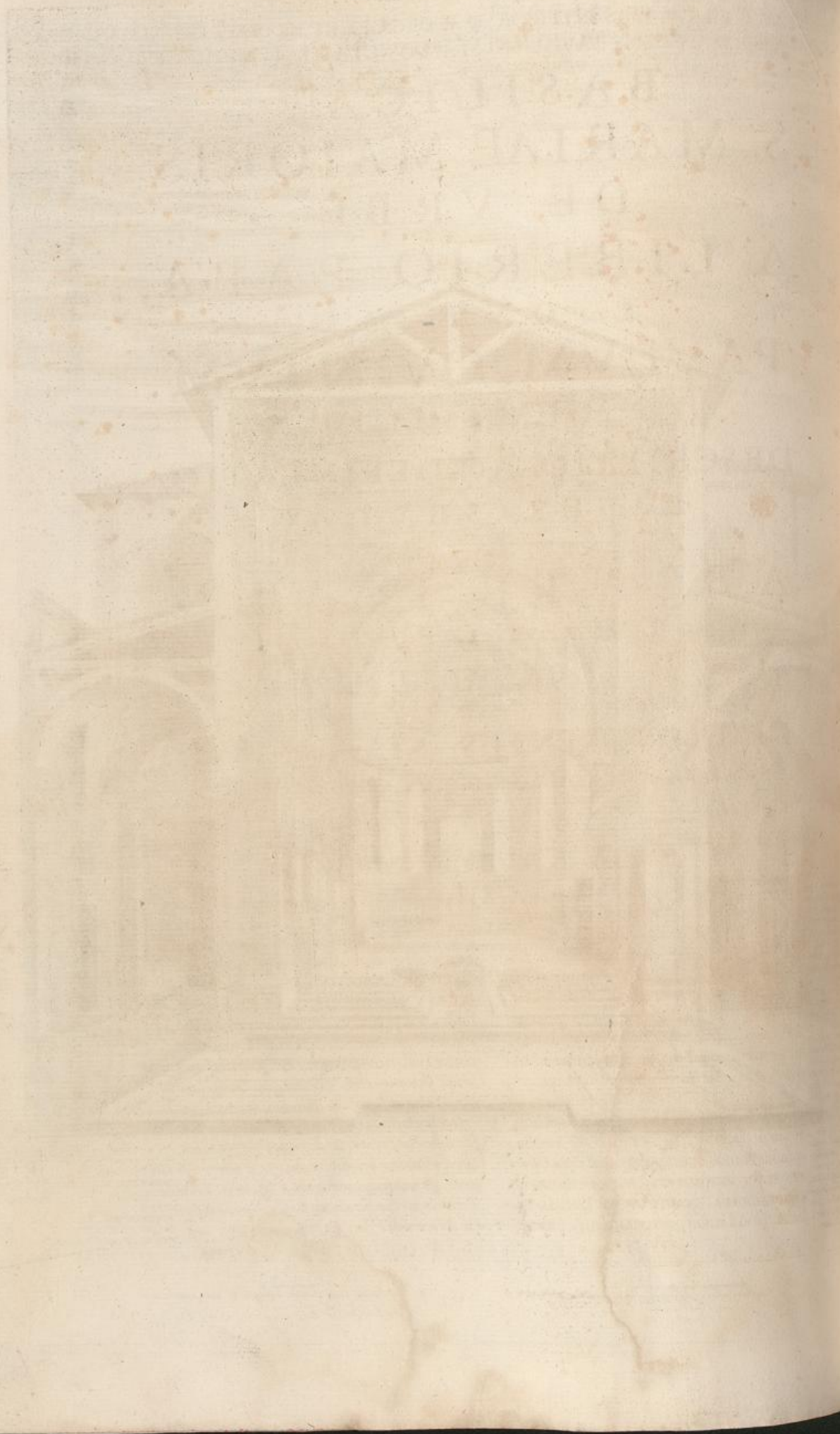

10 20 30 40
Sala palmorum

UNIVERSITÄT PADERBORN

De man
digen
lila, o
kollare
contra
et de
Cathol
fidei
Thom
vult. 6
Alex.
fom 73
et 11
Albr.
Thom.
Oste
Thom.
ad 4.
dij. 19.
nat. 43
Pater
pau.
in Phi
et. 6
in de
Thom
et dec
et. 43
et. qui
et. 10